uplb
writers' club

The Art of Perspective

Saksi

2022 literary folio

The Art of Perspective

Saksi

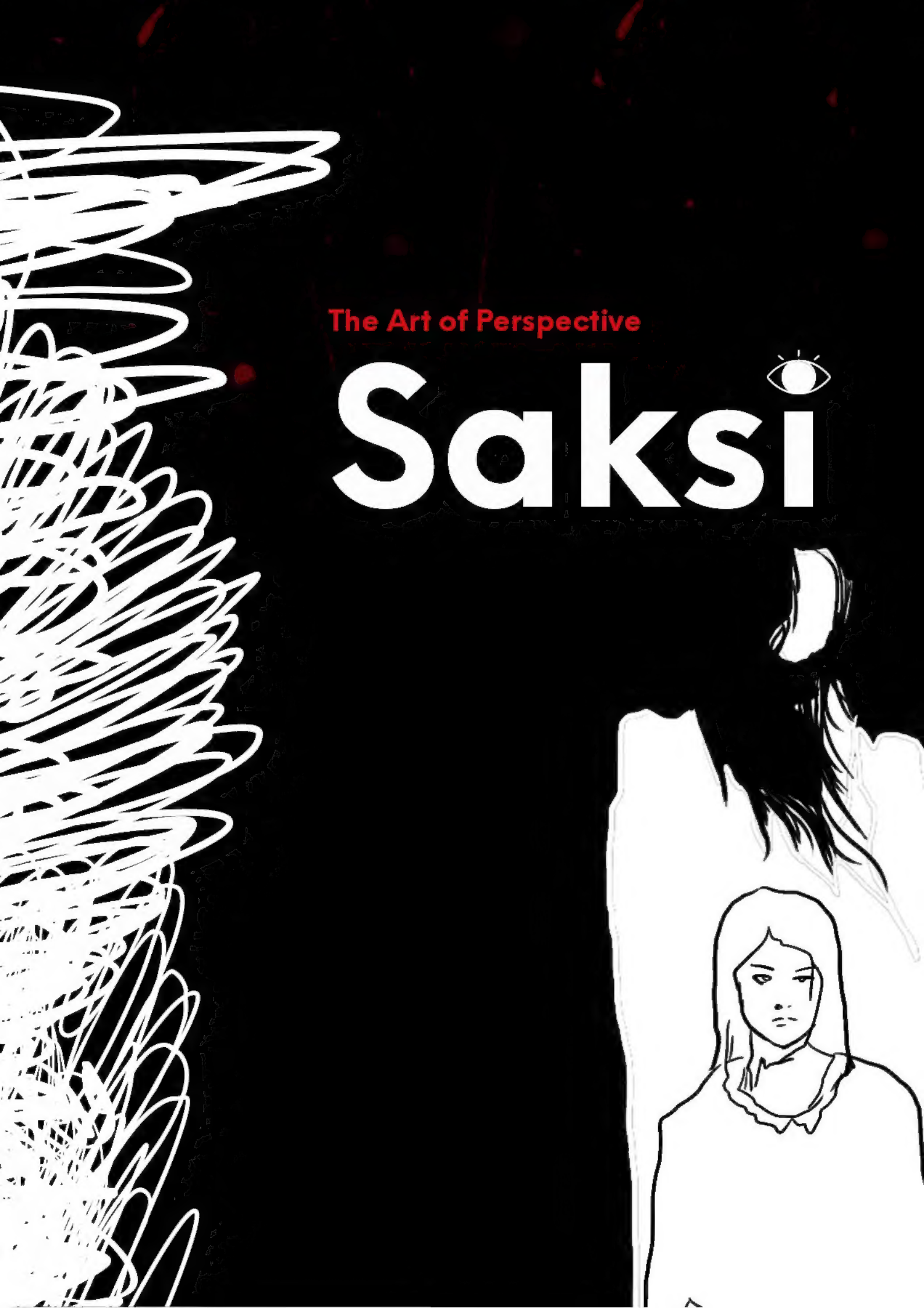

The Art of Perspective

Saksi

UPLB Writers Club Literary Folio 2022
© Copyright 2022

All rights reserved. No part of this literary folio may be used, reproduced, and sold in any manner.

For more information, reach out to:

UPLB WRITERS' CLUB
Email: writersclubuplb@up.edu.ph
Facebook: facebook.com/uplbwritersclub
Instagram: @uplbwritersclub
Twitter: @uplbwritersclub

Mula sa Konsepto at Paunang Salita ni:

Belle Mejico

Mga Akda Nina:

Martha Medina
Maan Mediano
Ali Pine
Joanna Canlas
Francene Gahoy
CJ Mesoga
Sophia Felicia

Larawang Guhit at Disensyo Ni:

Irnst Asperga

Pagsasaayos Nina:

Tricia Sandoval
Sophia Felicia

Pamamahala ni:

Clare Garana

There is always more than one side to every story.

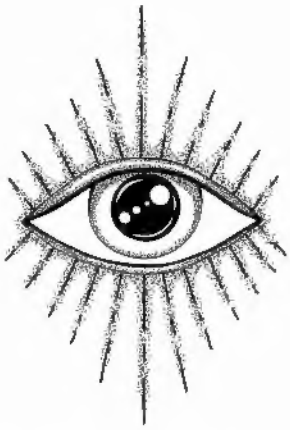

Some may be lost to the frenzy of public speculation, reinterpreted anew by outside spectators. Others become buried beneath spaces unreached by those who could hear. While others transform into deceitful storytellers; those who could mold new 'truths' granted by their titular victory in the arena of history.

Amidst the sea of lenses we traverse, a realization pulls through: that the culmination of these perspectives could be the closest thing to our attainment of seeking the truth.

Inspired by films such as The Handmaiden, Gone Girl, the book A Rose for Emily (and many forms of media that play with perspective in their narrative devices), tropes like unreliable narrators, 'he-said, she-said', The Art of Perspective as its name suggests, is a play on multiple perspectives tackling the same strange phenomenon: the tragic death of a woman in an unknown town. Whether each work tackles the same death or the death of multiple women can be left up to the interpretation of the reader.

In the context of our sociopolitical climate, the discourse for perspective can truly be a long-winding and dynamic one; with one end of the spectrum being wild, unfounded propagandist absurdity and the other end being intense, comprehensible discourse often dismissed by biases. The degree of which perspectives can be distorted nowadays is rather groundbreaking, leaving potential observers aghast. With that in mind, the concept of this portfolio was born with the intention of presenting all manner of perspective, with the undercurrent tone of amplifying the narrative of those marginalized, those who deserve to let their truths be known.

Although narratives can be revised, in literature and in real life, the responsibility of preserving the truth of events— to keep it in check, to open our eyes…falls upon every one of us.

MGA NILALAMAN

1 A Haunting
ZMB

7 Biyahe
Clarity Fantastica

13 Bilanggo ng Huwad
SINAG

15 Pananaw ng Palad
Agni Rivera

21 A Town's Curse
tuldok-kuwit

25 Sa iskinita
aniya'y

31 Saksi
XYZ

A HAUNTING

ZMB

There is a ghost on your ceiling.

You used to sleep well at night until she came along. Every time you find your eyes desiring rest, you might suddenly feel a few drops of cold water land against your cheek. Immediately, you sense her presence. You know she is here.

You cannot hear her. She is dead silent, almost like a trick—almost like she wasn't actually there. However, the water sliding down the side of your head and the faint smell of mudwater tells you otherwise. Most of the time, you try to close your eyes. Pretend she isn't in the room with you. Your breathing becomes labored as you keep trying to catch a dream or two.

Sometimes, it works. Sometimes, it doesn't. When your eyes fail you, you find yourself face to face with her.

She never comes down. She stays there, back against the ceiling, defying gravity and staring down at you. Her eyes are wide, but you don't understand the emotion behind them. Is she horrified, or trying to intimidate? The white in her eyes are so clear to you in the dark, even when her long black hair laced with moss was in the way. The water from her locks is cold, dripping onto the sheets, onto your skin.

You are scared of blinking. She might inch closer once you open your eyes, so you take in the sight of her before you fully commit to forcing yourself to sleep: she's wearing a white dress, ripped at the seams and ruined with stains of mud. Her feet are dirty, hands subtly shaking while gripping at your ceiling. Her face is so pale, lips barely colored, and there are patches of purple around her neck.

She scares you, but you don't tell anyone about her. Not your worrywart mother, your demanding father, or your indifferent brother. You don't tell anyone, because you aren't five and this isn't about a monster from under your bed.

You don't know if she's real, but you know telling people will be futile. You are stuck with her presence.

So, every night, you try to settle against the sheets before closing your eyes. You hope she goes away.

—

Your family thinks you need help.

You're passing by one of the bedroom doors when you hear quiet chatter from within. You pause in your step, unable to stop yourself from eavesdropping. They say you need help. Your mother says you must have seen or experienced something—something bad.

They're wrong. You hear footsteps behind you in the dark hallway, along with the sound of droplets hitting the wooden floor. It's the ghost.

After she drags her feet on the wooden floors, she stops and listens over your shoulder. She doesn't breathe, but you know she's there. It's the faint smell of the earth and the low, scratchy rumble coming from the core of her throat. You do not dare turn your head to face her.

You hear your father agree, talking of how you have been acting weird and distant. You've been spacing out a lot more, he says, and you haven't been out of the house lately.

But you know they're wrong. You have not seen or experienced anything. You're being followed by a ghost, that's all there is to it. They can't help you and this isn't a job made for a doctor. Nobody can help you. You have to deal with this—with her on your own.

You pull away from the door, away from the ghost behind you, and rush down the hall.

—

This ghost, you see, isn't violent.

But you were right about something. She can come closer. As the days go by, she nears you on your bed, her expression unchanging.

When she's close, she acts as a constant reminder. This is the only way she can remind you of her presence. She leaves a mark in your mind this way, to the point where chasing dreams won't be of any help. By now, you almost deem her a familiar presence.

Things only go wrong when you ask her questions. One night, when she's a foot or so away, you ask about the bruising around her neck. Making small talk with your ghost may seem strange, but it seems more reasonable when you're lonely.

In response, her pale lips open. She does not speak, producing a scratchy and disconnected scream instead. Her voice is rough and loud enough with the proximity that you find yourself covering your ears.

Familiar or not, you still see her as a nightmare. She still terrifies you. You feel your hands shake against your head and your eyes shut on their own from the pain of her screams. She

sounds menacing, but for a second, you wonder if she screams in pain. The ache in your head intensifies and drives this thought away as quickly as it surfaced.

Silly thought. She isn't here as a passive force, or as a victim like you. She is here to haunt you.

You wonder how to make it all stop.

The sound of knocks at your door startle you.

You hear your mother call you for some food. This is the third time this day, but you deny her, telling her to go away. You're fine, just not hungry. It comes with the numbness you subject yourself to when you spend hours each day staring and staring and staring at her figure from above.

When you hear her footsteps fade from the distance, you feel relief fill your gut. The truth is, you haven't been out for more than a week. To see friends or even family. A quick snack or two in the early mornings can sustain your desire to stay within your room all day. You just don't want to see people.

You don't want them to know from a single glance that you're going through something. A haunting. You don't want them to push and prod and force you to admit it: you're dealing with a ghost. It's an odd thing to be dealing with. Surely, no one will believe you. You don't want to subject yourself to mock, shame, or any reaction of the sort.

You just want to be alone.

You grip your chest, willing the pain to go away. You shift in bed to face your ghost.

Is this what you wanted? To isolate me, to make me feel this way?

She's only inches away now. You feel the tips of her hair brush the skin of your face. Her eyes are still wide. You still do not understand her. From this distance, she can do anything. She can reach out, devour you, swallow you whole. She can wrap her hands around your neck and make you think, will you kill me?

But after all this time, she chooses not to. She stares, and stares, and stares.

Is this what you wanted? Someone to be with?

Will we rot in this room together?

You have a lot you want to ask, but you close your eyes instead.

Even sleep cannot save you, but you can hope.

For the first time in weeks, you dream.

Even then, your ghost is with you. But this time, she isn't anywhere near. She stands on a pier by a body of water, meters away from you. Something tells you to run towards her, so you let your feet carry you through the muddy landscape.

When you're face to face with her, she does not speak. Her appearance hasn't changed and she still chooses to stare, and stare, and stare.

But this time, there's a softness to her eyes. A certain gentleness in her features. You have no doubt in your mind if her stare is painted with fear or intimidation, because somehow, you know it in yourself that it is a gaze of acceptance.

You still do not understand her. But she's accepting… of something. You take a step forward when she holds her hand out towards you. For some reason, you take it with ease. She's so cold.

She leads you into the water, and you let her.

When you wake up, you're gasping for air as cold water fills your lungs.

This is not part of your dream. You realize this as you break through the surface of a lake. Your throat burns, and as you cough for your life, you realize you're in someone else's arms. It's your brother. He's yelling, and he's the one who pulled you up from the murky waters.

There's fog surrounding the lake you were submerged in. You do not know where you are. You just know that this is the most alarmed your usually indifferent brother has been. He's yelling and asking you if you're alright, asking about what happened as you try to catch your breath.

Were you sleep walking? He asks you this, and you question it yourself, but you ultimately don't respond. You don't know how you got here. He helps you out of the water, and you both sit down by the muddy edge of the lake to calm down.

In the silence, he begins to tell you what your parents have been thinking. You were already aware of this the entire time, but you still listen. This time, with acceptance. He asks you if you did see something, but you shake your head. You know what he's about to say, so you agree to it before he speaks. You'll get help.

Later on, when you get home, your parents are worried sick. It's something you've easily forgotten in the midst of your loneliness and haunting: these people care about you. They wrap a towel around you, and you start to warm up to their suggestions.

As your brother tells them about your open door from last night which prompted him to go out and find you, your gaze lands on the television screen.

There's a news report on the screen about a female body being found in a lake. It's all so sudden when your chest feels with dread, bile rising up your throat.

The reporter pleads for the general public to come to the police for any leads. You hold your head in your hands, your temples throbbing. You suddenly remember a walk at night, a lake, a woman with someone else's hands around her neck. A floating white body left in the aftermath and a figure running away from the shore.

You remember the tides turning the body over and a stare, so full of fear, meeting you in the eye.

Your mind flashes back to your ghost, to her, and now, you suddenly understand her. You remember everything.

A sob escapes your mouth. Acceptance is a strange, strange thing. Your family rushes over, asking you what's wrong. As you open your mouth to speak, your heart threatens to rip itself out of your chest.

You saw something.

BIYAHE

Clarity Fantastica

Ilang hinto pa ba ang kailangan ko bilangin bago marating ang aming paroroonan?

Naiinip na ako.

Kahit wala akong nakikita ay ramdam ko ang presensya ng maraming tao sa loob ng bus na aking sinasakyan. Nanatiling pikit ang aking mga mata, pilit na natutulog habang nakikinig sa kwento nilang mga ordinaryong tao.

"ANO BA?! Anim na beses na tumigil ang bus! Sobrang bagal pa ng pagpapatakbo! Anong oras kaya tayo darating sa pantalan?!" reklamo ng isang babaeng pasahero. Sigurado ako na siya ay nakaupo sa unahan kong pwesto.

Kasunod nito ay ang malakas na iyak ng isang sanggol.

"Gutom na 'yang anak mo," wika ng babaeng maingay. Marahil ang kanyang kausap ay ang ina ng bata.

"Pasensya na ho sa iyak ng anak ko. Kagabi pa kasi ang huli po naming kain," ramdam ko ang hiya at maging pagod sa boses ng ina.

"Ito may tinapay ako dito na baon. Sa inyo na lang. Kawawa naman kayo." Maikling katahimikan ang nangyari saka muling nagsalita ang babaeng pasahero kanina upang magtanong. "Nasaan ba ang tatay ng anak mo? Hinayaan niya kayong mag-isa sa byahe."

"Iniwan na ho namin sa Maynila. Panay bisyo lang kasi. Umaga't gabi ay alak lang ang hawak. Tapos noong nakaraang linggo, nakita ko siyang may mga pokpok na kasama," walang bahid ng pagsisisi na sagot ng ina. “Pero kapag nakikita niya ako na kausap lang naman ang tindero na nagpapautang sa amin ng pagkain, magagalit siya at sasaktan ako.”

"Mabuti naman at iniwan mo na talaga! Pero mukhang bata ka pa ha? Ilang taon ka na?" Muling tanong ng babae.

"Labing siyam po," tipid na sagot naman ng batang ina.

"Ha! Kaya pala! Ayan! Kay babata pa pero maaga nag-asawa! Wala pang alam sa buhay pero pinili ang panandaliang kasiyahan! Mga kabataan ngayon talaga!"

Pasigaw na sabi ng pasaherong babae sa unahan ko. Sobrang lakas ng boses niya, sigurado

ako rinig sa bawat sulok ng bus ang mga salitang lumalabas sa kanyang bibig.

Wala akong magawa kundi idilat ang aking mga mata at kalimutan ang antok. Tutal, hindi naman ako makatulog.

"Kaya ang mga anak ko, palagi ko pinapaalala na huwag gumaya sa mga tulad mo! Mahirap ang buhay pero mas mahirap kung hindi ka pa handa sa mga bagay na hindi naaayon sa sitwasyon mo!"

"Isang biyaya naman ho ang anak ko sa akin." Nakita ko kung gaano ngumiti ang ina sa kanyang sanggol habang sinasabi iyon, ngunit hindi nakatakas sa aking paningin ang mga luha na pilit niyang pinipigilan na kumawala.

Tumayo ako saka malakas na humikab para makuha ang atensyon ng dalawang nag-uusap.

"Ay, nagising ba kita, hijo?" Lumingon sa akin ang babaeng maingay. Base sa hitsura nito, siguro nasa kalagitnaan ng singkwenta ang kanyang edad.

"Hindi po," sarkastikong sagot ko sa ale dahil hindi ko nagustuhan ang mga sinabi niya sa kausap kanina.

Umirap ito sa akin, bumaling muna sa mag-ina bago umayos ng upo. "Mga bata ngayon, walang respeto," bulong nito sa sarili.

Bumalik ako sa aking pwesto at wala pang limang minuto ay huminto na naman ang bus.

"ANO BA?! Hindi niyo ba tiningnan ang lagay ng bus bago umalis sa terminal kanina!?" bulalas ng ale sabay tayo ng nakapameywang pa sa konduktor.

"Maayos naman ang bus, Ma'am. Pasensya na ho," napakamot na lang sa batok ang konduktor. "Hindi kami makapag-overtake dahil may libing. "

"Gawan niyo ng paraan!"

"Kung gusto niyo hong mauna, samahan ko na lang kayo. Tutal doon ho ako magaling," walang emosyon kong sabi.

Humarap sa akin ang ale. Nanlilisik ang kanyang mga mata at tila nauubusan na ng pasensya. "Ikaw!" itinapat nito sa akin ang kanyang hintuturo. "Kanina ko pa hindi nagugustuhan ang pananalita mo ha!"

"Huwag kayong mag-alala, hindi ko rin kayo gusto," ngumisi ako, nang-aasar.

Bigla kong naramdaman na may mahinang humila sa dulo ng aking suot na kulay itim na hoodie— ang batang ina.

"Hayaan mo na siya," aniya sa akin, saka mahinang umiling. Nasa bisig niya ang kanyang anak na sanggol.

"Sana hindi mapunta ang pangalan ng babaeng 'yan sa listahan ko," inis akong umupo at humalukipkip. Umusog ako sa upuang malapit sa bintana para pagmasdan ang bawat bahay na dinaraanan namin.

"Pwede ba kami dito?" tumabi sa akin ang mag-ina.

"Oo naman," tumango ako.

"Pansin ko na mula ulo hanggang paa ay itim ang kulay ng suot mo. Baka habulin ka ng lamok," nakangiting sabi pa nito sa akin. "Ako pala si Paraluman, tapos ang anak ko naman ay Bethany ang pangalan."

"Sebastian," pakilala ko at walang paligoy-ligoy na nagtanong. "Hindi ka ba nainis sa sinabi sayo kanina ng ale?"

"Bakit naman ako maiinis? May punto ang mga sumbat niya sa akin," mahinhing sabi ni Paraluman, nilalaro niya ang kamay ng anak na ngayo'y gising na.

"Kahit na. Kung makapagsabi siya sa akin na walang respeto, bakit siya meron ba? At isa pa, hindi niya alam ang kwento ng buhay ninyong mag-ina," asik ko.

"Hindi na iyon mahalaga ngayon," tinapik ni Paraluman ang balikat ko. "Malapit na matapos ang biyahe. Malapit na tayo bumaba. Maghanda ka na."

"Ako dapat ang magsasabi niyan. Pero mukhang hindi na kailangan. Sa tingin ko handa ka na," sa unang pagkakataon ay ngumiti ako.

"Oo, matagal na kami handa," sang-ayon niya. "Hindi ba, Bethany? Handa na tayo?" mahinang kinurot ng katabi ko ang malusog na pisngi ng kanyang anak.

Naaawa akong tumingin sa kanilang dalawa. "Kailangan bumalik ng anak mo. Huwag mo siyang isama. "

"Pero walang maghahatid sa kanya pauwi ng bahay," biglang nalungkot si Paraluman.

"Ako na bahala sa kanya. Huwag kang mag-alala, iuuwi ko siya nang maayos," paninigurado ko.

"Kanto ng Hilaga! Mayroong bababa diyan?" anunsyo ng konduktor.

"Para po!" tinaas ko ang aking kanang kamay upang magbigay hudyat.

"Tara na." Inalalayan ko ang mag-ina hanggang sa makababa kami ng bus.

"Nasaan na ba sila?" pareho namin hinanap ang daloy ng mga tao kanina na dahilan ng mabagal na andar ng mga sasakyan.

Nang makita namin ay agad kaming sumunod rito. Tumigil ang mga naglalakad sa gitna ng isang malawak na lupain. May malapit na kulay puting pinto roon na kung saan may lagusan at matatagpuan ang isang mahabang pasilyo na hindi mo matatanaw ang dulo mula sa labas.

"Si Bethany," paalala ko. Mahigpit na niyakap ni Paraluman ang anak bago ibinigay sa akin. Kasabay nito muling ang malakas na pag-iyak ng sanggol.

"Baka gutom na ulit siya." Ang pagkain na ibinigay ng ale kanina ay iniwan na rin niya sa anak.

"Hindi na pagkain ang dahilan ng pag-iyak niya." Iyon sana ang gusto ko sabihin kay Paraluman pero pinigilan ko ang sarili.

"Kung alam ko lang na ang tadhana ko ay naisulat na pala sa isang kanta, e 'di sana ang ipinangalan ko sa aking anak ay Ligaya," mapait na ngumiti si Paraluman saka humakbang ng ilang beses para pumila.

"Mukhang mas mahaba ang biyaheng ito," bumaling siya sa amin at kumaway. "Kailangan ko ba talaga maglakad? Walang bus?"

Marami na kasi ang nakapila sa labas ng pinto. Lahat ay nakatakdang pumasok bilang simula ng isang mapayapang biyahe. Ngunit 'di gaya kanina, mabilis lang ang daloy ng tao.

"Walang bus. Wala ring maingay na ale na huhusga sa'yo. Sige na, baka maiwan ka ng mga kasama mo," sabi ko sa kanya nang siya na ang susunod sa pila.

"Paalam! Ingatan mo si Bethany! Kapag nagutom siya sa byahe niyo, binigay ko sa'yo ang pagkain," paalala pa niya bago tuluyang pumasok na sa pinto.

Samantala, bumalik ako sa parehong kanto na binabaan namin kanina upang maghintay ng bus kasama ang walang kamuwang muwang na bata sa aking bisig.

"Marami ka pang biyahe, Bethany. Sa muli nating pagkikita, makakasama mo na ang iyong Mama. Ngayon ay kailangan muna kita iuwi," sabi ko sa bata.

Nang makita ko ang lugar na nakasulat sa karatulang nakalagay sa unahan ng bus, agad akong sumenyas na sasakay kami.

Kasabay ng pag-akyat namin sa bus ay siyang paglitaw ng bagong pangalan na tutulungan ko makatawid.

Napabuntong-hininga na lang ako nang mabasa kung sino ito. Tama ang aking kutob. Ang susunod ay ang babaeng nagmamaneho ng sasakyan na dahilan kung bakit ulila na si Bethany. Siya ang babaeng sumagasa kay Paraluman sa madilim na eskinita.

Siya ang babaeng maingay –- "ANO BA?!"

Padabog akong naglakad patungo sa upuan nang marinig na naman ang pamilyar na sigaw na iyon.

Hinilot ko ang aking sintindo para kumalma dahil iyon ay ang unang byahe ko pa lang para sa huling byahe ng iba.

BILANGGO NG HUWAD

SINAG

Sa bawat nakararahuyong tinig ng 'yong labi,
Mga haplos sa 'kin na akala ko'y siyang kakandili,
Bawat bulong na ka'y tamis na buyo pala't namimikot—
Ang nagpain sa 'king palasingsingang ikaw ang dulot.

Nang tinupad ang parehong hiyaw ng dibdib,
Akala'y galak at kaluguran na ang aanib.
Naging mapanglaw na ang mga bawat panata—
Tila gapos na ang apelyido mong saki'y pinadala.

Akin nang nabanaag ang pagkataong 'di inakala:
Dila mo'y tampalasang nagsampal na ako ay mulala.
Nang iyong hinubad ang saplot ng kasinungalingan,
Ika'y mapagbalatkayong may alibughang katauhan!

Ako'y tila isinadlak ng iyong bawat pag-aaglahi:
Iginumon ang pagkatao't ipinalulon ng mura aking buhi;
Iyong dinuraan at binalewala bawat binuong adhika;
Niyurak aking kumpiyansa't binasura bawat musika.

"Walang kwentang katipan, ako'y hindi mapagbigyan!"
Dating mabulaklaking halik, ngayo'y puro pasa ang iniwan.
Alipin ang turing; sa mga daing ko'y tainga mo'y piring.
Nagsumamong ako'y pakawalan, tugon lamang ay iling.

Ang kamay mo'y tila lubid; mga braso mo'y tila bilibid
Tila ako'y nawawaglit na sa apat na sulok nitong silid.
Bawat duda't panibugho sa ilang taong pinangakuan,
Tinapakan mo lamang aking kakayahan at katauhan.

'Sing tamis raw ng rosas at tila tala sa alapaap—
Ang pag-ibig at bawat matang nangungusap,
"Katumbas ba nito'y ilibing ang aking karapatan?
At hayaang buhay ako't humihinga sa kahirapan?"

PANANAW NG PALAD

Agni Rivera

"Mga brasong duguan at walang kamay, ay siyang sa iyo ay kakaway. Pag mag-isa ay mag-ingat sa dilim, gayong may lilingkis sa balikat mong lihim. Malamig, mabigat, at galit na kukuha, ang mga putol na kamay ng matandang bruha."

"Aaaah!" sigaw ng mga dalaga sa biglaang pagbukas ng pinto.

"Ma'am! Tinakot niyo naman po kami!" ika ng isa at medyo natatawa pa habang hawak ang dibdib

"Hay nako! Sabi na nga ba at nagtatakutan na naman kayo rito. Hindi totoo ang kwento ng mga matatanda na lumang palayang tinapunan ng mga bangkay ang quadrangle natin. At lalong walang putol na kamay o matandang bruha ang nag-iikot dito."

Lumapit ang guro sa mga bintana at binuksan ito ng bahagya. Saktong pumasok ang malamig na simoy ng hangin at mas lumakas ang tunog ng mga kuliglig. Muli siyang bumalik sa pinto at handa nang patayin ang mga ilaw.

"Matulog na kayo at maaga pa ang Day 2 ng retreat niyo. Pag may kailangan, nasa faculty lahat ng teachers. Goodnight class." isang korong halo-halo ng "good night" at "bye ma'am" ang maririnig at tuluyan nang nawala ang mga ilaw.

Katahimikan…

Ang natitirang liwanag na lang ay mula sa buwan na binibisita kami mula sa puwang ng bintana.

Ang matandang bruha…

Heto ako, dalawang oras nang gising—hindi dahil sa takot, hindi kailanman sa takot. Pero dahil sa bagay na di ko mawari kung ano. Isang alamat na kilalang-kilala na sa aming bayan ang kwento niya. Madalas gamitin panakot sa mga bata na ubod ng kulit. Sobrang tagal na nga ng urban legend na 'yon, maski mama ko at lola ko ay inabutan din nila.

Ang kwento, may babaeng nagnakaw ng bata sa isang pamilya sa bayan. Kinuha raw ang sanggol para ialay sa mga sitan at kainin. Itinuring na peste ang babae at nahuli rin matapos marinig ng ama ang malakas na iyak ng sanggol. Pagputol ng kamay ang hatol at marka ng mga magnanakaw. Dagdag pa rito ang pagsabit sa kanya sa puno sa pagiging bruha nito.

Mga yabag…

Nabasag ang katahimikang tinatamasa namin ngayong gabi. Mahimbing ang tulog ng aking mga kasama kaya marahil ako ang nakaririnig nito. Bumangon ako ng bahagya at sumilip:

malamig, mabigat, at mga gutom na kamay ang dumampi sa aking mga balikat, at tumakip sa aking mga mata—kadiliman.

Hindi madaling mabuhay sa mga panahong iyon. Laganap ang kahirapan sa bayang pinaghaharian ng mga panginoong may lupa. Ang tunay na nakakaalpas lang ay siyang may yaman at kapangyarihan noon pa man. Ginabi na ang babae sa pag-aayos ng binhi at ibebentang ani sa imbakan. Ipinanganak siyang kakambal ng kahirapan, tulad ng marami niyang kababayan. Sa bayan na puno ng pasakit, kailangan kumayod hanggang mabali ang buto. At kahit sa puntong iyon, hindi parin sapat para makakain nang kumpleto at mabuhay.

Mga yabag…

Lumingon ang babae at nadatnan niya ang lasing na binatilyo. Kasindak-sindak ang katangkaran nito at ang ngisi na naglalaro sa kanyang mga labi. Nagtangka siyang lumisan sa silid-imbakan ngunit pinigil siya nang mahigpit na hawak sa kanyang mga balikat. Itinulak siya sa lupa, parang leon na dumagan sa baboy ramo—handang lamunin nang buo ang kaawa-awa hanggang sa kaluguran.

"Aaaah!" sigaw ng dalaga

Mula pasakit tungong saya. Huling iyak na malakas at isinilang sa mundo ang kanyang lalaking anak. Bunga man ito ng kalapastanganan, ngunit walang hindi gagawin ang ina para sa sanggol na walang sala. Ang amang walang puso ay patuloy pa rin sa kanyang paghahari sa lupa at may nobyang buntis din na lehitimong tagapagmana ng kaharian nilang sakim.

Bagamat anak ng mayaman ang bata, walang pakialam ito dahil bastardo raw. Kaya hindi tumigil sa sakahan ang ina, kumayod ang babae araw-araw para lang mabilan ng gatas ang anak. Nangangarap siyang makakaahon ang bata sa pighati ng bayan at makakatamasa ng maganda at mabuti.

Nakaahon nga ang bata, pero dahil sa nakalulunod na kasakiman. Namatay ang lehitimong sanggol—walang magmamana, ani niya… at ang napagbuntungan ay ang bastardo. Wala pang tatlong araw matapos mamatay ang bata, may papalit na agad dito.

"Maawa ka! Wag mong kunin ang anak ko! Siya ang buhay ko!" paghihinagpis ng ina

Nabasag ang katahimikang tinatamasa namin ngayong gabi. Mahimbing ang tulog ng aking mga kasama kaya marahil ako ang nakaririnig nito. Bumangon ako ng bahagya at sumilip:

malamig, mabigat, at mga gutom na kamay ang dumampi sa aking mga balikat, at tumakip sa aking mga mata—kadiliman.

Hindi madaling mabuhay sa mga panahong iyon. Laganap ang kahirapan sa bayang pinaghaharian ng mga panginoong may lupa. Ang tunay na nakakaalpas lang ay siyang may yaman at kapangyarihan noon pa man. Ginabi na ang babae sa pag-aayos ng binhi at ibebentang ani sa imbakan. Ipinanganak siyang kakambal ng kahirapan, tulad ng marami niyang kababayan. Sa bayan na puno ng pasakit, kailangan kumayod hanggang mabali ang buto. At kahit sa puntong iyon, hindi parin sapat para makakain nang kumpleto at mabuhay.

Mga yabag…

Lumingon ang babae at nadatnan niya ang lasing na binatilyo. Kasindak-sindak ang katangkaran nito at ang ngisi na naglalaro sa kanyang mga labi. Nagtangka siyang lumisan sa silid-imbakan ngunit pinigil siya nang mahigpit na hawak sa kanyang mga balikat. Itinulak siya sa lupa, parang leon na dumagan sa baboy ramo—handang lamunin nang buo ang kaawa-awa hanggang sa kaluguran.

"Aaaah!" sigaw ng dalaga

Mula pasakit tungong saya. Huling iyak na malakas at isinilang sa mundo ang kanyang lalaking anak. Bunga man ito ng kalapastanganan, ngunit walang hindi gagawin ang ina para sa sanggol na walang sala. Ang amang walang puso ay patuloy pa rin sa kanyang paghahari sa lupa at may nobyang buntis din na lehitimong tagapagmana ng kaharian nilang sakim.

Bagamat anak ng mayaman ang bata, walang pakialam ito dahil bastardo raw. Kaya hindi tumigil sa sakahan ang ina, kumayod ang babae araw-araw para lang mabilan ng gatas ang anak. Nangangarap siyang makakaahon ang bata sa pighati ng bayan at makakatamasa ng maganda at mabuti.

Nakaahon nga ang bata, pero dahil sa nakalulunod na kasakiman. Namatay ang lehitimong sanggol—walang magmamana, ani niya… at ang napagbuntungan ay ang bastardo. Wala pang tatlong araw matapos mamatay ang bata, may papalit na agad dito.

"Maawa ka! Wag mong kunin ang anak ko! Siya ang buhay ko!" paghihinagpis ng ina

puno at binigyang dasal: na sa langit, magkasama ang mag-ina na masaya at malaya.

Nilingon kong muli sa huling pagkakataon ang puno at naroon siya, nakangiti, may yakag na bata, at kumakaway sila.

Oras na para itama ang kwento, ang alamat:

"Mga brasong duyan-duyan ang isang sanggol, at mga kamay na handang umibig at magtanggol. Pag mag-isa ay di kailangan mag-ingat sa dilim, gayong puso ng ina ang tunay na lihim. Malambot, maalaga, at masikhay na mga palad, ang yayakap sa mga busilak ang hangad."

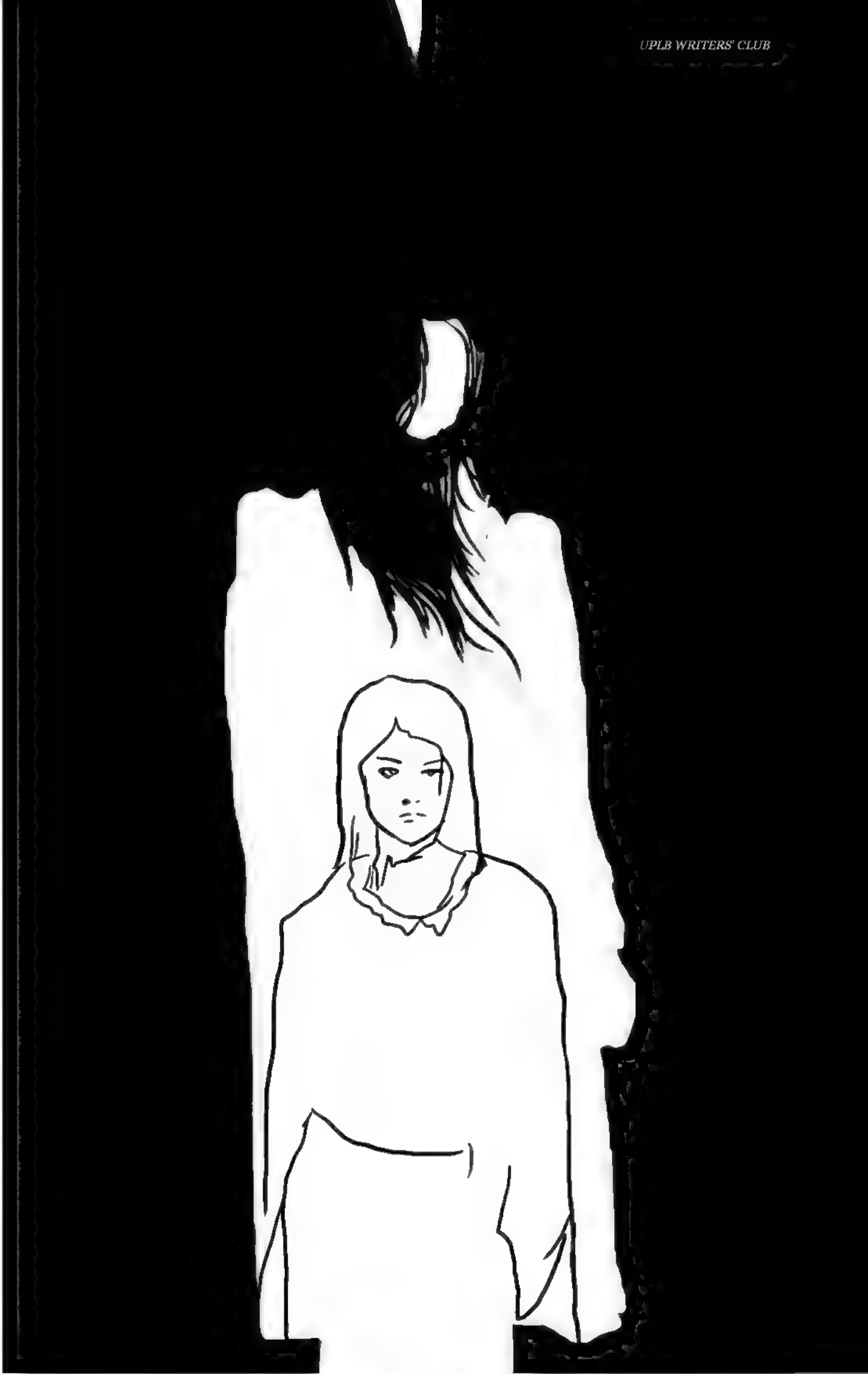

A TOWN'S CURSE

tuldok-kuwit

It's dark, it's cold, and it's wet. Of course. What do I expect from a haunted alley in the middle of the night just minutes after raining? The only source of light in this long, narrow space is the extremely old and worn lamp posts that are miles away from each other. The gray, tall, and moss-covered brick walls make the area seem dimmer and claustrophobic. The elders were right. This abandoned part of town definitely looks like it's straight out of a horror movie a type of atmosphere where ghosts would reside.

Just what I was looking for.

Without hesitation, I embarked on my secret adventure. The silence of the night is almost deafening. The only thing I hear is the splash of my boots as I step on water puddles every once in a while and the water dripping from the old pipes and rusty lampposts. The more I walk, the more it feels like I am in a dark, tight box with no way out.

Not like I'm new to this feeling.

Growing up was very similar to this. Ever since I was little, all my actions were monitored, my words surveilled, my performance calculated, and even the slightest defiance bore overwhelming consequences. It was their way of protecting us, they said. Protection from a ghost, a monster for some, that prey on women, devouring their souls and leaving their lifeless bodies in an alleyway: this alleyway. At an early age, we were taught that this town is cursed, and we are the ones to suffer the consequences. I was living my life drowning in fear, my heart filled with terror. At first, their protection and assurance made me feel safe protected even, but as I became older, it became suffocating. And as more and more women died in this town, my anger started to arise. I have always lived my life through someone else's command. Never have I felt free, and I'm tired of being held down.

I was an object, and this small, superstitious town was my box.

As I go deeper into this dark alley, I can't help but remember how I have been told that science has no evidence that ghosts are real. The majority say it's the spirit of a deceased person that wanders in the world of the living. A disembodied soul with an unfinished business. An inhabitant of an unseen world that manifests in our land. The minority, on the other hand, says ghosts are a figment of our imagination. A mere presence manufactured by our brains to fill in imageries it cannot comprehend. An apparition seen through our mind's eye.

I beg to differ.

I have always thought of ghosts as an echo of the past. It is more of an occurrence rather than a being. It's a person's cry, so loud that it reverberates through time. An agony so intense that it can materialize itself out of thin air. It is a manifestation of history. A reflection of a tragedy, their tragedy. And right now, I am sure, without doubt, that this, it, she is one.

I finally found what I came here for.

In this dark alley, I can faintly see her figure. Her long, straight black hair and the curvatures on her ivory silk dress are hugged by the darkness of midnight. I can hardly discern her face, but her eyes, jet-black, bloodshot, are staring back at me. She stands there at the end of the alleyway, unmoved, barefoot; her feet barely touching the ground.

The ghost that haunts this town.

The myth says she was a fair maiden, known for her grace and intelligence. "A little too good to be true," as they said; and they were right. Behind her pretty face and bright smile, she was the mistress of the town's pastor. She carried his child and pretended it was someone else's. Being ridiculed by everyone, she decided to take her own life in this alleyway, her heart filled with deep loneliness, hatred, vengeance.

The end of her life was the beginning of something else; something more sinister.
As the curse entails, she came back, but she came back to wreak havoc. Now a spirit who lurks in the dark alleyways at night. A disembodied soul whose unfinished business is to seek revenge. A curse that had been tormenting this town for more than a hundred years, driven by the desire to make it suffer as much as she did.

But why women? Why only women?

This is why I'm here. Why I sneaked out of the house at midnight and went into this alleyway alone. To find answers, to unveil the truth. The women of this town suffered long enough. We have endured long enough. The people focused too much on keeping us in boxes that they forgot to let us breathe. Those who were bound to look after us now see us as someone inferior, merely a maiden in despair. Protection became overprotection that later transformed into toxicity.

Is the ghost really this town's curse?

I look at her again.
I take a step forward.
As I close the gap between us,
My body starts to feel all sorts of emotions.
Like it's telling me something. Is it a warning?
Or is it just anticipation? Excitement? Eagerness?

I take a deep breath as I realize what I am feeling.
It's fear.
And it is not because of the ghost I came here for.
I close my eyes.
What have I gotten myself into?

When I opened my eyes, I saw that the ghost still stands there, her daunting presence and menacing stare remains, but there was another figure. A presence more sinister than the ghost, more daunting, dangerous. Fear is slowly consuming my system. But I cannot return now. I am so close to the answer I am looking for. I must continue.

I can feel the air get colder as I approach.

The atmosphere fills with tension at every step.

I took another step forward.

And another,

And another.

And another.

I can now see the figure behind the ghost.

He was no apparition,
nor manifestation of history.

I finally saw the answer to all my questions,

He was holding a knife.

SA ISKINITA

aniya'y

"Tagu-taguan,maliwanag ang buwan. Wala sa likod, wala sa harap. Pagka bilang kong sampu nakatago na kayo. Isa.."

Umaalingawngaw sa buong eskinita ang bawat bilang ni Helena habang ang lima sa amin ay naghahanap ng mga mapagtataguan na tiyak na hindi niya agad mahahanap. Siya pa man din ang pinakamatinik sa aming lahat pagdating sa tagu-taguan.

"Dalawa…Tatlo.."

Ang sabi nga nila, sa gilid ng mga eskinita lang daw kami dapat magtago at hindi sa mga bahay-bahay. Maliit lang kasi ang lugar namin, pero maraming espasyo sa gilid-gilid, kung saan sa bawat sulok nito'y kung hindi ka taga-rito'y baka iyong kasuklaman. Sabi nga ni inay, ang buhay sa lugar na kagaya nito ay isang pakikipagsapalaran. Ngunit sa ngayon, ang dapat kong unahin ay kung saan ba ako dapat magtago.

"Anim…Pito.."

Siniksik ko ang aking sarili sa madilim na sulok at mamasa-masang parte ng eskinita. Kakaulan lang kasi kagabi nang malakas. Sa lakas nito'y nahirapang makatulog ang mga kapatid ko.
Maging si inay ay buong gabing nakayakap sa aming tatlo.

"Walo…Siya aaahhh.."

Bago pa man niya matapos ang ika-siyam ay malakas na sigaw ni Helena ang umalingawngaw sa may eskinita. Nakakatakot. Sinilip ko ang parte pa-kalsada kung saan ko nakitang hawak ng dalawang naka-itim na lalaking naka-maskarang hugis ng mukha ni kamatayan si Helena at agarang isinakay sa van. Nagpupumiglas. Isinisigaw ang ngalan ng kaniyang inang si Aling Elena. Pangamba ang nanaig sa akin nang ang isa'y tumingin sa aking direskyun at tinanggal ang kaniyang maskara. Puno ng sugat ang mukha nito't ngumisi siya habang dinidikit sa kaniyang leeg ang kutsilyong hawak hudyat sa akin na tumakbo papalayo.

Wala na kaming balita tungkol sa kaniya sa mga sumunod na araw. Ngunit aswang daw ang mga dumukot kay Helena.

Maging si Aling Elena ay naglaho na ring parang bula. Ginagawa naman daw lahat ng sang-kapulisan ang magagawa nito para mahanap si Helena. Pero ewan ko ba kung bakit tila

peke ang mga emosyong ipinakikita nila sa aming lahat.

Kumalma ang paligid. Nanahimik ang lugar sapagkat umpisa lamang pala ito ng maingay na pakikipagbakbakan.

Dahil tuwing gabi na lamang, ala-sais at hindi pa ganoong kalubog ang araw, kahit pa wala namang maingay sa paligid, palaging sumesenyas si inay na kami'y pumasok na at may lalabas daw na aswang upang kami'y kainin sa may eskinita.

Nakakapagtaka dahil kaming mga bata lamang ang pinatatago sa loob ng bahay. Ganoon ba kasabik ang mga aswang sa aming mga bata? Ano kayang trip ng mga aswang e maliliit lang kami't buto't balat pa? Samantalang sila inay, kasama ang ilang kababaihan sa lugar na ito'y siyang nag-aabang para sa mga gahamang kalaban daw. Sa mga aswang na muling sasalakay dahil nakatikim na ng dugo't laman sa aming lugar.

Bukod pa rito'y narinig ko noon ang usap-usapan na ipinagbenta raw mismo ng ina ang kaniyang anak. Ipinagbenta sa mga ginagawang negosyo ang pang-aabuso't pagpatay sa mga bata. Sa mga kalabang aswang daw.

Makalipas ang ilang minuto'y isang pamilyar na tunog na naman ang pumangibabaw senyales para ang aking mga kapatid ay magtakip ng kanilang mga munting tainga. Tiyak ang kalakasan nito dahil si Princess ay may pagkirot pa ng mukha.

Batid sa pamumuhay ng mga taong nakatira rito ang takot mula sa halos araw-araw na pagbisita diumano ng mga kalabang aswang na may dalang malalaking armas na gusto raw kuhanin ang mga bata. Ngunit sa tingin ko'y hindi kami ang puntirya, kundi iyong mga sinasabi nilang adik daw. Ano ba 'yon?

Noong isang gabi pa nga, nagulat na lamang ang lahat nang si Aleng Porsya ay bumulagta na lamang sa tabing-kalye. Duguan, hindi na nga makilala ang mukha dahil dito siya mismo pinaulanan ng mga bala. Siguro dahil sa tattoo nitong krus na may rosas kaya't nakilala pa rin.

Dahil sa pagkakaalam ko… hindi mga aswang na kumakain ng laman-loob ang kumuha kay Helena.

Kundi mga tao.

Mga taong halang ang kaluluwa.

Mga taong ibinebenta ang sariling dugo sa masasamang tao. Pambayad sa kanilang kasakiman.

At mga armadong tumutulong kuno sa operasyon ngunit kasabwat din ng mga taong ito.

Humakbang ako palabas, sa gitna ng maingay at nagkakagulong kalye, sa lilim ng hatinggabi, at sa nakapangingilabot na tunog ng mga nagpuputukang mga baril. Ang senaryong noo'y tawag ni inay ay ang paglusob daw ng mga aswang upang kami'y kainin. Nakapagtataka.

Bakit nga ba magkakaiba ng klase ang buhay ng mga tao? Bakit tila trahedya ang isilang sa ganitong

klaseng pamumuhay? Bakit pa nga ba ako nabuhay? Kasalanan nga ba ng mahihirap ang buhay na kanilang kinalalagyan?

Noon. Ito ang mga katanungan ko noon.

Lumaki ako sa panahong sunod-sunod na patayan ang nagsilbing taga-hele tuwing dadatnan ng antok. Lumaki sa isang kalyeng pugad daw ng mga adik at drug pusher kaya walang habas na pinapapatay ang mga taga rito. Maging si inay na isa lamang kapitana, isa lamang may puso para sa kaniyang mga kasamahan na ang karapatang pantao'y inaapakan. Isang taong tumindig para sa karapatan ng iba. Si inay.

Pinatay nila si inay.

Pinatay nila ang aming ilaw ng tahanan. Ang nagsisilbing liwanag sa mapanglaw na gabi, ang aming liwanag sa dilim. Dinaya't pinalabas na isa raw kaaway ng militar, isa raw adik. Ngunit ni minsan nga'y 'di ko man lamang siya nakitang naninigarilyo't umiinom ng alak.

Ni minsan nga'y hindi ko man lamang siya nakitang magalit sa harap namin at magbitaw ng mga masasakit na salita sa ibang tao.

Isang adik daw na kumalaban lang naman sa mapangahas na pagpasok ng mga armadong pilit pinapasok ang mga bahay sa aming lugar. Isang adik daw na siyang nanguna sa paglaban sa mga sindikatong aswang kung aming ituring mula pagkabata.

Isang adik. Isang adik daw pero ang hindi nila alam, ang aking ina ang pinakamabuting tao sa aming lugar. Puntahan ng mga naabuso't nasasaktan. Isang inang adik sa pagkalinga.

Sapagkat noong gabing iyo'y umibabaw ang kasinungalingan at nanahimik ang mga may alam. Walang nagtanggol kagaya ng pagtatanggol ni inay sa kanila. Walang tumulong sa malamig na bangkay sa gitna ng isang kalyeng may maiingay na busina. Walang nagluksa kundi kaming magkakapatid lamang dahil sa takot na baka sila ri'y pagbuntungan ng militar.

Pinatay din nila ako noong gabing iyon.

Ngayon. Ngayong ako'y isang dyorno na, ang bawat karanasan noong batang musmos ay siyang patuloy na dumadalaw at ako'y muling binabangungot ng nakaraan sa tuwing

naglalathala ng mga istorya. Marami pa palang kaso kagaya ng naranasan ni inay at marami ring pilit pinatahimik na lamang at pinagbabaril, ang iba nga'y tinortyur pa dahil sa mga istoryang inilalathala.

Kagaya ko. Pilit hinubadan ng kalayaang upos na sa pamimilit pasukin at diktahan ang mga kamay na ipinang-susulat.

Ngunit hindi ako nagpatinag.

"Alam mo ba kung gaano kasakit mawalan ng mahal sa buhay? Kung gaano kasakit mabuhay na kahit anong paghinga ang gawin ay may kulang?"

"Maawa po kayo sa akin. Nagbago na ako."

"Maawa? Naranasan mo na ba ang mga hinagpis ng mga taong pinatay ninyo? Dinukot at pinagsamantalahan?"

Ngumisi siya sa akin. Kagaya ng ngising nakabaon sa aking isipan noong araw na dukutin si Helena. Ngunit bago pa man siya muling makapagbitaw ng salita'y agad kong ipinutok sa kaniyang ulo ang kanina pang hawak-hawak kong baril na nakatutok sa kaniya.

Duguan. Otomatikong pumorma ng ngisi ang aking labi. Dahil maging si Kamatayan ay may pinipiling buhay. Hindi patas si Kamatayan. Kung kaya't ako na mismo ang nagmumulto upang ang kanilang mga dugo'y sa harap ko mismo bumaha.

Sa eksaktong lugar kung saan pinagkaisahan ng mga sindikato't armadong pulisya ang liwanag sa aming lugar. Ang aking ina.

Kung saan sa isang eskinita, tuwing malalim ang gabi, may mga istoryang pilit na pinapatay, mga istoryang mananatili na lamang sa isang sulok, duguan, nilampaso ng diktaturya.

At pagpatay sa mga aswang na ang ila'y handang pagbayaran ang bawat piraso ng laman-loob na dinukot nila. Ang ilan naman ay walang bahid ng pagsisisi. Lubos ang pagkahalang ng kanilang mga kaluluwa.

Dahil ang hindi alam ng karamihan… dito sa may eskinita, pilit pinapatay ang katotohanan. Kung saan pinapatay din ng katotohanan ang kasinungalingan. Dahil kahit ang katotohana'y natuto nang lumaban. Natutong pumatay gamit ang sariling mga kamay na noo'y pilit ginigipit at ipinangtatapal sa mga bibig.

Sapagkat hindi patas ang mundo. Ito'y isang malaking laro ng tagu-taguan. Mamili ka. Mauuna kang mamatay o uunahan mo sila?

"Taya ka." Napatigil ako sa paglakad kasabay ng pagkuhit ni Helena sa aking balikat. Dahil magpasahanggang ngayo'y nakikipaglaro pa rin siya sa akin ng tagu-taguan. Dito sa may eskinita, kung saan pinanood ko lamang na siya'y dakpin ng mga aswang.

Panahon na.

Pinaputok ko ang huling bala mula sa duguang baril na siyang aking naging armas. Tapos na ang laro. Dahil kailanma'y hindi naman ako naging matinik sa tagu-taguan.

SAKSI

XYZ

Sa dinamirami ng mga nangyayari hindi na bago sa akin,
Makakita ng mga karumal-dumal na bagay sa dilim.
Tuwing natatapat sa akin ang mukha ng mundo,
Mga mata nito'y makikita mong lumuluha ng dugo.

Ang mga halimaw na nagbabalatkayong mabuti sa umaga,
Lumalabas ang tunay na anyo habang gabi ay lumalalim.
Sinasamantala ang natutulog na diwa ng nakararami,
Upang magtanim ng takot sa mga nagniningas na damdamin.

Nawala na ako sa pagbibilang kung pang-ilan na ba siya,
Sa mga dinakip ng panigurado 'kong pare-parehong may sala,
Sa mga nagdaang pagdanak ng dugo at katahimikang,
Unti-unting bumabalot sa bawat sulok ng lipunan.

Nakita ko kung paano binusalan at piniringan ang inang,
Hindi na makauuwi sa tatlong anak niyang naghihintay,
Para sa panibagong bukas kung saan mas maginhawa ang buhay,
Na malaya sa bangungot na tila walang katapusan.

Naroon ako habang unti-unting lumisan ang buhay sa katawan ng ina,
Habang ang kaniyang dugo'y unti-unting dumilig sa lupa,
Ng inang bayang bumuhay sa kaniya at naging niyang tahanan,
Na ngayon ay patuloy nang inaabuso at nilalapastangan.

Nakapalibot sa paligid niya ang mga halimaw na may sala,
Nakatayo at nabubuhay pa pero wala nang mga kaluluwa.
Ni walang bituin ang maaaninag sa kalakawan ng langit,
Hindi na siguro kinaya ang mga pangyayaring paulit-ulit.

Ilang kaganapan nang ganito ang aming nasaksihan.
Minsan nga'y tumingala pa ang may sala at kami'y nagkatinginan.
Sa tagal kong pagiging saksi at walang kibo sa mga nangyayari,
Di ko maalis sa pakiramdam na kabilang ako sa may kinalaman,

Sa mga kaganapang patuloy na sumasadlak sa mundo,
Na patuloy na umiikot ngunit walang nagbabago.
Hindi naman maaabot ng bala ang kinaroroonan ko,
Tiyak na ligtas ako kahit manahamik at magwalang kibo.

Ngunit masyado nang naging mahaba ang gabi,
"Sawa na ako sa pagiging tahimik na saksi."
Naalala kong kataga ng ina ilang gabi bago siya dinakip,
At tuluyan ngang pinatahimik.

The ***UPLB Writers' Club*** is a non-profit organization of young writers and literature enthusiasts based in University of the Philippines, Los Baños. Founded in the 1970s, the organization has since then marshalled its efforts to promote meaningful and socially relevant literature inside and outside the university.

saksing handang magkwento

@uplbwritersclub

2022